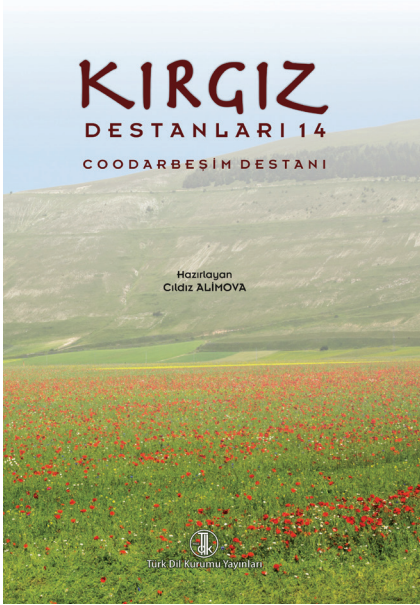

KIRGIZ DESTANLARI XIV: COODARBEŞİM DESTANI ÖZBEK DESTANLARI VI: DALLI

*Serdar KARACA**

Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması Projesi'nin 64 ve 65. kitapları, *Kırgız Destanları XIV: Coodarbeşim Destanı* ve *Özbek Destanları VI: Dalli* 2017 Mart'ında Türk Dil Kurumu yayınları arasındaki yerlerini aldı.

Kırgız Destanları XIV: Coodarbeşim Destanı

Coodarbeşim Destanı, Er Töştük Destanı'nın devamıdır. Destanda, Coodarbeşim'in babasının yapamadığı işleri bitirmek üzere giriştiği maceralar anlatılır. Bu yönüyle Coodarbeşim, dünyanın en uzun destanına sahip Kırgız Türklerinin destancılık geleneğindeki umumi muhtevayı yansıtmaktadır. Babanın mücadelesini yine onun gibi bahadır olan oğlu veya kızı devam ettirir.

Eseri hazırlayan Cildiz ALİMOVA, Coodarbeşim Destanı'nın 1940'lı yıllardan sonra derlenmeye başlandığını belirtir. Destanla ilgili bilgi veren az sayıdaki eserlere ise 60'lı yıllardan itibaren

* AKDITYK Uzman Yardımcısı, sdrkrce@gmail.com.

rastlanır. Er Töştük'ün devamı olmasına rağmen Coodarbeşim üzerinde onun kadar durulmamıştır. ALİMOVA destanla ilgili hiçbir makalenin yazılmamış olduğunu üzümlere belirtir (s. 23).

Eserde esas alınan Oruzbay URMANBETOV'un varyantı ve öbür iki varyant 1997 yılında, *El Adabiyatı Serisi*'nin 3. cildinde neşredilmiştir. Oruzbay URMANBETOV ve Abdikerim ASAN'ın varyantları manzum iken Kalça SURANÇİYEV'in varyantı nazım-nesir karışıktır. Eserde esas alınan varyantı, Oruzbay URMANBETOV'un Taştak köyünden Namazbek ve Kara-Döb köyünden Apsatar adlı kişilerden "duyduğu" ifade edilmiştir. URMANBETOV destanı 1963'te El Yazmaları Arşivi'ne teslim eder (s. 15). Destanın bir varyantının daha 1968 yılında, halk bilimi ürünleri derleme gezisinde Coldoş MAYRIKOV'dan derlendiğine ilişkin malumat vardır ancak metnin kendisi El Yazmaları Arşivi'nde bulunamaz (s. 20). Cıldız ALİMOVA'nın sözlerinden anlaşıldığı üzere destanın varyantlarının hangi bağlamda nasıl derlendiğine ilişkin yeterli bilgi bulunmamaktadır.

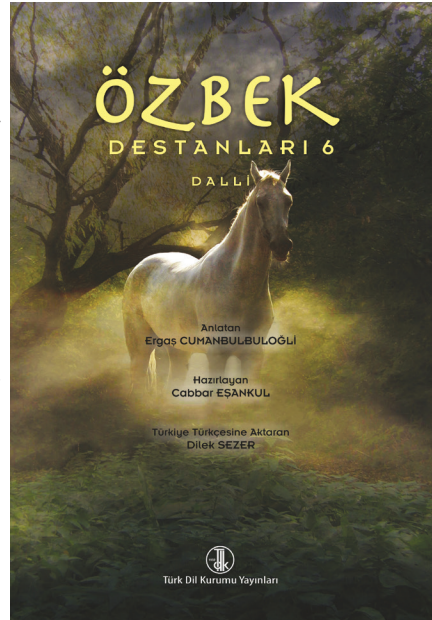
Eser; Giriş, Sonuç, Kaynaklar ve Coodarbeşim kısımlarından oluşur. Giriş'te; Coodarbeşim Destanı'nın varyantları, literatür özeti, üslup hususları, epizot ve motif yapısı üzerinde durulmuştur. Destanın metni, bir sütunda Kırgız Türkçesinde çeviri yazıyla ve bir sütunda da Türkiye Türkçesiyle verilmiştir.

Eserin künye bilgisi: *Kırgız Destanları XIV: Coodarbeşim Destanı*, Hazırlayan: Cıldız ALİMOVA, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2017, 290 s.

Özbek Destanları VI: Dalli

Bir kahramanlık destanı olan *Dalli*, Köroğlu'nun Özbek kolları arasında yer alır. Destan, Korgan Destancılık Mektebinin önde gelen bahşılardan olan Ergaş CUMANBULBULOĞLI'nın (1868-1937) dağarcığında yer alır ve yine kendisi tarafından yazıya aktarılmıştır. Destanı, Özbekistan İlimler Akademisi Ali Şir Nevaî Dil ve Edebiyat Enstitüsü öğretim üyelerinden Cabbar EŞANKUL Kiril harfleriyle neşretmiştir (s. 13). Destanı, Dilek SEZER bir yüksek lisans tezi çerçevesinde, 2006 yılında Türkiye Türkçesine aktarmıştır (s. 12).

Dilek SEZER'in belirttiğine göre

Dalli, destanın kadın kahramanının ismidir ve *deli* kelimesinden gelir. Burada kelime, cesareti ve yiğitliği ifade etmektedir. Destanda, Gorođli'nin Erzurum'dan gelen kervancılardan Han Dalli'nin güzelliğini ve yiğitliğini duyması ve onu evlatlığı Avazhan'a eř yapmak istemesiyle gelişen olaylar anlatılır. Manzum-mensur karışık bir yapıya sahip olan destanın büyük kısmı manzumdur. Manzum kısımlar çoğunlukla hece ölçüsüyle oluşturulmuş dörtlüklerden mürekkeptir (s. 14).

Eser; Giriş, Dalli Destan Metni, Kaynaklar ve Özel Adlar Dizini kısımlarından oluşur. Giriş'te destan hakkında umumi bilgi ve destanın olay örgüsü özeti verilmiştir. Destan metni, karşılıklı sayfalarda Latin harfleriyle Özbek Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde verilmiştir.

Eserin künye bilgisi: *Özbek Destanları VI: Dalli*, Anlatan: Ergaş CUMANBULBULOğLI, Hazırlayan: Cabbar EŞANKUL, Türkiye Türkçesine Aktaran: Dilek SEZER, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2017, 542 s.

Son söz olarak, Cıldız ALİMOVA'yı ve Dilek SEZER'i sözlü kültürümüzün birer eserini Türkiye Türkçesine kazandırdıkları için kutluyor ve Türk Dil Kurumunun benzer neşirleri sürdürmesini temenni ediyoruz.

